

Marianne Gullestad

Lisbet Holtedahl og Ida Hydle

Marianne Gullestad

Minneord

Også trykket i Norsk Antropologisk tidsskrift nr 2.-3. 2008 19. årgang, Universitetsforlaget.

Vi sørger over tabet af vores veninde, Marianne Gullestad. I mange år har vi delt sorger og glæder med hende. Vi har leet og grædt sammen. Hun har givet os inspiration, støtte og trøst. Marianne havde en speciel evne til at engagere sig i vore liv og i andre menneskers erfaringer. Hun formidlede en stærk varme og var konstruktiv i forhold til livets udfordringer, når vi af og til var ved at miste modet. Hun var en meget generøs ven, som altid ville vide hvordan det stod til med os. På vores vegne var hun stærkt kræsen og kritisk over for det hun syntes var andres menneskers 'unoder', manglende ydmyghed og respekt. Hun ivaretog alle menneskers på denne måde. Det er vældig smertefuldt, at vi ikke længere kan mødes og glæde os over hendes kloge fortællinger og tanker. Det var en gave at kende hende. Usædvanlig var hun.

Marianne var også en nær kollega, som vi har samarbejdet med i mere end 30 år. Helt fra vi sammen deltog i Forskningsrådets, NAVFs, vigtige forskningspolitiske satsing på kvinde- og kulturforskningsseminarer og konferencer i halvfjerdserne og firsere, diskuterede og kommenterede vi hinandens empiriske materiale fra bygd og by og vore analytiske strategier. Vi havde altid små og store projekter, som vi måtte få Mariannes kritiske kommentarer og spændende indspil til. Frydefulde erfaringer at kunne tænke tilbage på. Helt op til i dag har vi, uanset hvor vi hver især opholdt os på kloden - Chicago, Oslo, Ngaoundéré, Tromsø - haft denne kontinuerlige både venindekontakt og faglige dialog med Marianne, som har gjort det til

en lykke for os at være forskere.

Marianne var en av de mest kjente og siterte norske samfunnsforskere, både i og utenfor Norges grenser, og nøt stor respekt blant fagfolk og legfolk. Hun mottok fagpriser og formidlingspriser i innland og utland. Den siste prisen vi kjenner til som hun fikk i Norge var Riksmålsprisen sist høst. Men det er ikke godt å vite, Marianne fortalte aldri om sine hedersbevisninger, selv ikke til sine venner. Derimot bidro hun selv til å trekke andre norske forskeres arbeider fram i lyset. Hun syntes alt for få norske forskere fikk anerkjennelse.

Det gikk i alle år en rød tråd gjennom Mariannes arbeid som forsker og faglitterær forfatter: Et antropologisk perspektiv på oss nordmenn, gjennom studier av byfornyelse i Bergen sentrum, hjemmевærende husmødre i en forstad til Bergen, studier av nordmenn som hverdagsfilosofier og om nordmenns forestillinger og ytringer om "de andre".

Marianne var en selvstendig tenker og ville være uavhengig som forsker og formidler. De fleste årene som forsker var hun ikke underlagt faglige eller administrative restriksjoner, slik man blir som universitetsansatt.

Men én undtagelse var der.

I mange år var Marianne professor II ved Visuelle kulturstudier i Tromsø. Hun engagerede sig i Master's degree- og doktorgradsstudenters arbeider med film og bilder fra Norge, samt Kamerun og andre afrikanske lande. Hun var en elsket veileder for alle internasjonale studenter, og gjennom hendes begejstring og engagement i vores faglige arbeide fik vi teoretiske og tematiske indspil, som var helt væsentlig for hvordan det nye fag – Visuelle kulturstudier – fik sin udforming.

Marianne fulgte os også til Ngaoundéré i Kamerun. På Universitetet der tiltrak hun studenter og forskere som en magnet. Hun var en uomtvistelig autoritet, 'la Grande Professeur', og studenterne rev hendes tekster ud af hænderne på hende efter forelæsningsne.

På universitetet dér forelæste Marianne om 'norske væremåder' og den norske 'negerdebat'. I et inspirerende samarbejde med afrikanske kolleger analyserte hun kulturmøder, og drøftede spørsmål om autoritetsstrukturer i kundskabsproduksjon i det krydskulturelle felt. Arbeidet dér og i Norge afstedkom omfattende publikationer; "Det norske set med nye øjne", "Plausible Prejudice" og bogen "Misjonsbilder", også publiceret i London med titelen "Picturing Pity".

I "Picturing Pity" inviterer hun læseren, gjennom nitidige studier av et enormt materiale med bilder fra "misjonsmarken" i Kamerun, kombinert med intervjuer av etterkommere etter "fotomodellene" og misjonærer selv, til å se på seg selv som nordmann på en ny måte – gjennom hvordan de

norske misjonærene avbildet de andre. Hun videreutviklet fagområdet visuell antropologi ved å bidra til å problematisere vår selvobservasjon, "våre" "blikk" på "de andre".

Mariannes perspektiv på og fremstilling av det å være norsk har generell betydning for alle samfunnsviteres forståelse av etnisitet. Marianne var nyskapende i sin utvikling av teorier og metoder for hvordan man gjør "anthropology at home".

I 2002 kom boken "Det norske sett med nye øyne", der hun grep til en metode for beskrivelse og analyse som er i vekst, nemlig retorikk som metode i samfunnsforskning. Denne boken ble grenseløst misforstått av mange av våre egne kolleger, og den utløste en lang og vond debatt som resulterte i følelseladete angrep på Marianne som fagperson.

Det er interessant at Mariannes arbeid ikke ble mottatt slik hun hadde ønsket. Var hun forut for sin tid? Kanskje hun var i nærheten av et paradigmeskifte med hensyn til hva som kan være relevante felter for antropologisk forskning og arbeidsmåter? I dag begynner samfunnsforskere å ta i bruk og se nytten av de analyseredskapene som hun utviklet, bl.a. i den boken.

For oss på universitetet i Tromsø, både på Senter for Visuelle Kulturstudier og på Senter for fredsstudier, gikk samarbeidet stadig videre, helt til det siste. Mariannes siste planlagte prosjekter handlet om livshistorier til fengselsinnsatte i samarbeid med en gruppe forskere som arbeider bl.a. med visualisering av konflikthåndtering, meglings og forsoning. Hun ville gjennom deres livshistorier fortalt fra fengselscellen undersøke hvordan selvet skapes kontinuerlig og i en prosess.

Marianne hadde også bestemt sig for at fortsatte analysen af formidlingsprosesser mellem Nord og Sør set fra Norge. Hun ønskede, at se nøjere på, hvordan norske udenrigsmyndigheder og bistandsinstanser kommuniserede visuelt om sine partnere i Sør. Hun mente, at de tendenser hun fandt og skrev om i "Misjonsbilder" fortsætter i dagens Norge. Det er en stor og vigtig opgave, sagde hun, at lykkes med at få norske miljøer til at se betydningen for Norge af, at "de fremmede" har meget at tilbyde nordmænd. Medlidenhedsskabende, eksotiserende visualiseringer af "de andre" er til stor skade ikke bare for "de andre" men også for "os".

Slik ville hun fortsette å gjøre sine nærstudier av det norske samfunnet, nå i en helt ny kontekst.

Vi andre kan bare så godt vi makter fortsette å bringe videre arven etter henne.

Sorgen og tapet av en betydelig forsker og et godt menneske og god

venn er vanskelig å uttrykke med ord. I våre hjem har vi tegn etter Marianne. Hun hadde alltid med gaver med stor symbolsk betydning fra de stedene hun besøkte. De vil fortsette å minne oss om hennes generøsitet, slik hennes store vitenskapelige produksjon også vil gjøre det.

Forfatter/ autor:

Professor Lisbet Høltedahl,

Senter for Visuelle Kulturstudier, og

Professor Ida Hydle,

Senter for Fredsstudier,

Universitetet i Tromsø

E-mail: Lisbet.Holtedahl@sv.uit.no